

Manuál postupu řešení šikany a záškoláctví na základních školách s legislativou institucí.

1 Úvod

Je nutno intenzivněji řešit oblast vztahů ve školních třídách. Mnohdy dochází k tomu, že jsou výrazně narušeny a děti tak pobývají značnou část dne v konfliktním prostředí, které nemají možnost pouze svými silami změnit.

V případě, že ve skupině existuje soudržnost, kamarádské vztahy a převažují pozitivní morální hodnoty, kdy žáci mají zásadně negativní postoje k násilí ubližováním slabším pokusy o šikanování neuspějí. Jestliže je imunita skupiny vůči šikaně nějakým způsobem oslabena, jsou pokusy o šikanování trpěny a je téměř jisté, že násilí v nějaké podobě zakoření. Při souhrě dalších okolností může růst do pokročilých stupňů skupinové destrukce.

2 Cíl

Cílem manuálu je upřesnit postup základních škol při řešení šikany ve škole a záškoláctví a to jak v souladu s legislativou na daném úseku, tak v součinnosti s dalšími spolupracujícími organizacemi.

3 Šikana

Definice šikany dle Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 25 832/2008-16:

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání.

3.1 Členění:

- přímá a nepřímá
- fyzická a verbální
- aktivní a pasivní

3.2 Kombinací těchto tří dimenzí vznikne osm druhů šikanování:

- fyzické přímé aktivní (útočníci oběť škrtní, kopou, fackují atd.)
- fyzické aktivní nepřímé (kápo pošle nohsledy, aby oběť zbili)
- fyzické pasivní přímé (agresor nedovolí oběti, aby si sedla atd.)
- fyzicky pasivní nepřímé (agresor odmítne splnění požadavků)
- verbální aktivní přímé (nadávání, urážení, zesměšňování)
- verbální aktivní nepřímé (rozšiřování pomluv atd.)
- verbální pasivní přímé (neodpovídání na pozdrav, otázky apod.)
- verbální pasivní nepřímé (spolužáci se nezastanou oběti)

3.3 Za významné vnější znaky šikanování považujeme:

- úmysl ublížit fyzicky nebo psychicky
- incidenty jsou opakované
- nepoměr sil mezi útočníkem a obětí
- útočníkem může být jedno dítě nebo skupina dětí
- oběť prožívá tzv. „legraci“ nepříjemně.

Za samotný vznik šikanování ve škole učitelé nemají přímou odpovědnost, mají však plnou odpovědnost za to, jak byl případ řešen. Zde je velmi důležité vedené důkazní řízení.

Problémem pro dítě může být i situace, kdy je tento jev řešen neodborně. Bezprostřední strach o život mohou zažívat především oběti pokročilých šikan, pokud učitelé v rámci vyšetřování přistoupí k jejich konfrontaci s agresory. Zpravidla pak své obvinění odvolávají, jelikož mají zcela oprávněný strach z jejich pomsty.

Poškozování jsou však i ostatní žáci, kteří jsou jen svědky šikanování a vidí tak, jak je možné ubližovat druhému člověku, tedy potažmo i jim. A neřešením problému jsou svým způsobem poškozování i samotní agresori, protože jim tak společnost nedává signál, že takové jednání není tolerováno a v důsledku toho se tak může zvýšit pravděpodobnost jejich budoucí kriminální kariéry.

ŠKÁDLENÍ	ŠIKANOVÁNÍ
<p>Definice: Škádlení patří k rovnocenným, kamarádským nebo partnerským vztahům. Chápáno je jako projev přátelství. Za škádlení se považuje žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady a v němž není vítěz ani poražený.</p>	<p>Definice: Šikanování patří do násilných a závislostních vztahů. Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že dítěti někdo, komu se nemůže ubránit, dělá, co je mu nepříjemné, co ho ponižuje nebo to prostě bolí.</p>
<p>Záměr: Vzájemná legrace, radost a dobrá nálada.</p>	<p>Záměr: Ublížit, zranit a ponižovat.</p>
<p>Motiv: Náklonnost, sblížení, seznamování, zájem o druhé. Rozpouštění napětí ve třídě a navozování uvolněné a pohodové atmosféry. Zodolňování, zmužnění.</p>	<p>Motiv: Základní tandem – moc a krutost. Další motivy překonávání samoty, zabíjení nudy, zvědavost ala Mengele, žárlivost, předcházení vlastnímu týrání, vykonání něčeho velkého</p>
<p>Postoj: Respekt k druhému a sebeúcta.</p>	<p>Postoj: Devalvace, znevážení druhého.</p>
<p>Citlivost: Vcítění se do druhých.</p>	<p>Citlivost: Tvrdost a nelítostnost.</p>
<p>Zranitelnost: Dítě není zvýšeně zranitelné a precitlivělé.</p>	<p>Zranitelnost: Bezbrannost, oběť se neumí, nemůže či nechce bránit.</p>
<p>Hranice: Obě strany mají možnost obhájit své osobní teritorium. Vzájemné vnímání a respektování verbálních i neverbálních limitů. Při divočejším škádlení žádný</p>	<p>Hranice: Prolamování hranic, „znásilňování“ druhého. Silnější strana nebere ohled na slabšího. Oběť dává najevo, že je jí to nepříjemné, útočníci pokračují dál. Někdy</p>

nepoužije své plné síly nebo silnější mírní své akce.	sadomasochistická interakce.
Právo a svoboda: Rovnoprávnost účastníků. Dítě se může bránit a škádlení opětovat, případně ho může zastavit a vystoupit z něho.	Právo a svoboda: Bezpráví. Pokud se dítě brání nebo dokonce „legraci“ oplátí, je tvrdě ztrestáno!
Důstojnost: Zachování důstojnosti. Dítě nemá pocit ponížení. Necítí se trapně a uboze.	Důstojnost: Ponížení lidské důstojnosti. Dítě je zesměšňováno a ponižováno.
Emoční stav: Radost, vzrušení ze hry, lehké naštvání. I nepříjemné ! Ale ne bezmoc.	Emoční stav: Bezmoc! Strach, stud, bolest. Nepříjemné a bolestivé prožívání útoku.
Dopad: Podpora sebehodnoty, pozitivní nálada.	Dopad: Pochybnosti o sobě, nedostatek důvěry, úzkost, deprese. Dítě má strach ze školy.

Zdroj: Kolář (2009)

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

4 Kyberšikana

Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Tuto šikanu umožňuje rozšíření mobilních telefonů, používání elektronické komunikace, blogů a webových stránek s hostitelskými videi mezi dětmi. Tato forma šikany se od předcházející liší také v tom, že agresori zde mohou vystupovat anonymně. Podle odborníků může být velmi nebezpečná, pokud útočníci ponižování oběti natočí např. na mobilní telefon a tento materiál zveřejní, což nelze vzít zpět. Mnohonásobně se tak zvyšuje traumatizace oběti.

Vzhledem k prudkému rozvoji sociálních sítí se dá předpokládat, že se bude kyberšikana zvyšovat.

5 Prevence sociálně patologických jevů

Každá škola má zpracovaný;

- **Minimální preventivní program**, který podléhá kontrole České školní inspekce, je průběžně vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti jeho realizace za školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti školy.
- **Školní vzdělávací program**, jehož součástí je Školní preventivní strategie, zpracovaná na delší dobu a má rovněž začleněnou problematiku prevence sociálně patologických jevů u dětí, jež není pojímána jako nadstandardní aktivita škol, ale stala se přirozenou součástí školní výuky.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že prevence sociálně patologických jevů, tedy i šikanování, má probíhat komplexně, systematicky a dlouhodobě.

Důležitost je znalost klimatu třídy. Je pro rozvoj šikany i kyberšikany určující. Je nutno sledovat spokojenost dětí ve třídě, mluvit o vztazích a seznámit děti s pojmem šikana a kyberšikana. Děti mají tendenci vyřizovat si všechny záležitosti mezi sebou a rozhodně nežalovat. Vyřizovat si své věci sám, nežádat o pomoc dospělé, raději třeba snést krutý posměch a násilí vrstevníků – to se považuje za věc cti.

6 Škola

• Školní řád

Do školního řádu je zapracována prevence proti šikanování.

• Krizový plán a postupy řešení šikanování

Pedagogický pracovník po informaci rodičů o podezření na šikanování nebo při svém podezření na základě určitých skutečností (informace jiného pedagoga, žáků atd.) informuje třídního učitele, který ihned zahájí spolupráci se školním poradenským pracovištěm, jehož členové jsou odborně proškoleni. O postupu vyšetřování je veden vždy písemný záznam (podepsaný pedagogem) a jsou informováni zákonní zástupci nezletilých.

Ředitel školy rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami nebo zda škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi, to je na **úseku školství** Středisko výchovné péče, Pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, na **úseku zdravotnictví** pedopsychiatr, pediatr, dětský psycholog a zařízení, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči vč. individuální a rodinné terapie, na **úseku sociální péče** - oddělení sociálně-právní ochrany dětí

6.1 Škola řeší šikanu vlastními silami

- řešení signálních projevů (třídní učitel, metodik prevence, výchovný poradce, školní speciální pedagog) s možností přizvání oblastního metodika prevence (pracovník PPP)
- rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi
- nalezení vhodných svědků
- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů)
- zajištění ochrany obětem
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi
- v případě potřeby požádá školní speciální pedagog/psycholog o pomoc při zpracování programu, jež bude realizovat ve třídě ke zlepšení vtažů
- pokud zákonný zástupce nezletilých nespolupracuje, osloví ředitel nebo jím pověřený pedagog oddělení sociálně-právní ochrany dětí, konkrétně kurátora pro mládež.

Škola řeší šikanu v součinnosti se specializovanými institucemi a Policií ČR

6.2 Oddělení sociálně-právní ochrany dětí

V případě, kdy zákonní zástupci nezletilého dítěte odmítají spolupracovat se školou (nereagují na výzvu školy, nedodržují požadované přístupy k dítěti a ke škole atd.) nebo je k řešení daného problému přizvána PČR, ředitel školy nebo jím pověřený pedagog osloví vždy

kurátora pro mládež a ten pak postupuje v souladu se zákonem o rodině a zákonem o sociálně-právní ochraně dětí.

Doporučujeme využívat možnosti činnosti komise pro sociálně-právní ochranu dětí, kde je velký potenciál odborníků a ti mohou jak školám, tak OSPOD pomoci odborně danou patologii (v tomto případě šikanu a záškoláctví) řešit průběžně, např. i formou případové konference. Je nutno využít potenciál dostupných odborníků.

6.3 Komise pro sociálně-právní ochranu dětí

(dle zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Starosta obce s rozšířenou působností zřizuje jako zvláštní orgán obce komisi pro sociálně-právní ochranu dětí (dále jen "komise").

Komise

- a) Rozhoduje o vydání pověření k výkonu sociálně-právní ochrany pokud právnická nebo fyzická osoba žádá pouze o pověření ke zřízení zařízení uvedeného v § 39 písm. d) a o odnětí tohoto pověření (§ 50),
- b) navrhuje a posuzuje předložené sociálně preventivní programy na ochranu týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí v komisi, za účelem navržení opatření k účinné pomoci dítěti a rodině
- c) doporučuje provést opatření, která by měla být uskutečněna v oblasti ochrany dětí před sociálně patologickými jevy, a připravuje programy péče o problémové skupiny dětí,
- d) na žádost tajemníka obecního úřadu posuzuje jednotlivé případy provádění sociálně-právní ochrany a vydává k nim stanoviska,
- e) koordinuje výkon sociálně-právní ochrany na území správního obvodu obce s rozšířenou působností.

K jednání komise je možno podle potřeby přizvat

- a) dítě, je-li to přiměřené jeho věku a schopnostem, spolu s rodiči nebo jinými fyzickými osobami odpovědnými za jeho výchovu,
- b) rodiče dítěte nebo jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte,
- c) zástupce;
  1. školy, kterou dítě navštěvuje, školského, zdravotnického nebo ústavního zařízení nebo jiného zařízení,
  2. pověřených osob,
  3. občanských sdružení, církví a dalších právnických osob
- d) fyzické osoby, pokud jsou
  1. zřizovateli škol nebo jiných zařízení uvedených v písmenu c) bodu 1
  2. zaměstnavateli dětí nebo se u nich dítě připravuje na budoucí povolání
  3. pověřenými osobami
- e) soudce
- f) státní zástupce
- g) jiné fyzické osoby, je-li to účelné k objasnění rozhodujících skutečností.

Doporučené složení komise:

psycholog (PPP)
etoped (SVP)
psychopediatr
pediatr
pedagog
sociální pracovníce
kurátor pro mládež
vedoucí OSPOD
vedoucí Odboru školství

Dále využívat legislativní možnosti na úseku sociální prevence, t.j. realizovat „Výchovně rekreační tábory pro děti“ a na úseku preventivní a poradenské činnosti vytvářet předpoklady pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí.

6.4 Pedagogicko-psychologická poradna

- zabezpečí individuální psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku žáků ZŠ s osobnostními nebo sociálně-vztahovými problémy
- dále zabezpečí skupinovou diagnostiku sociálního klimatu třídních kolektivů jako podklad (návrh) pro tvorbu nápravných programů
- ve spolupráci se střediskem výchovné péče poskytne standardní služby pro žáky se specifickými poruchami chování a s rizikem vzniku sociálně patologických jevů, pro jejich zákonné zástupce a pedagogické pracovníky, kteří je vzdělávají.

6.5 Středisko výchovné péče

- **poskytne** individuální péči o oběť agrese a agresora, která je velmi významným doplněním přímé terapeutické intervence ve třídě, jindy její nezastupitelnou alternativou a to ve spolupráci s rodiči
- společně s odborníkem PPP **pomůže připravit program intervence ve třídě**, který bude pod jejich metodickým dohledem realizovat školní speciální pedagog společně buď s výchovným poradcem nebo metodikem prevence

Intervence ve třídě je optimální možností ovlivňování vztahů mezi žáky. Jde o terapeutický nástroj, kterým se aktivuje pozitivní potenciál skupiny. Ten se dosud z nějakého důvodu neprojevil, což dalo průchod následnému negativnímu vývoji. Výhodou tohoto postupu je to, že děti mají možnost zažít novou zkušenost, která může přinést žádoucí změny. Tato zkušenost spočívá v tom, že žáci sami v sobě mohou objevit schopnost nasměrovat skupinu k obratu v jejím vývoji, jejímu růstu a trvale jí zbavit rizika výskytu šikany. V této metodě nejde o to patologické nastavení skupiny a projevované zlo potlačovat silou, jak to uplatňují restriktivní postupy. Směr působení je orientován na to, aby tento zápas se zlem začalo vybojovávat každé dítě ve svém vlastním nitru.

Skutečně rozvinutá práce s dynamikou skupiny vyžaduje podle aktuálního dění střídavé poskytování ochrany obětem, zbytku skupiny i agresorům.

- **doporučí rodičům** v případě potřeby internátní pobyt nezletilého ve **výchovném ústavu pro mládež**, ke kterému se vyjadřuje kurátor pro mládež. V případě, že rodiče

pobírají dávky hmotné nouze, budou si moci podat žádost o mimořádnou pomoc u Úřadu práce (od 1.1.2012) za doporučení kurátora pro mládež.

- **spolupracuje** se školskými poradenskými zařízeními, t.j. Krajská pedagogicko-psychologická poradna Zlín, detašované pracoviště Valašské Meziříčí s oddělením sociálně-právní ochrany dětí se školami – informace SVP dána základní škole nebo spolupráce na základě podnětu školy

6.5 Policie České republiky

6.6 Okresní státní zastupitelství

Kontakty na další odborníky v rezortu zdravotní a nestátní péče pro potřebu konzultace jsou v závěru manuálu str. 10.

Řešení případů šikany v rámci soudního řízení s dítětem mladším 15-ti let

V případech, kdy je jednání nezletilých dětí, které má znaky šikany, oznámeno Policii ČR, začínají probíhat obvyklé úkony spojené s prošetřováním věci příslušným policejním orgánem. U služby kriminální policie a vyšetřování působí specialisté na tuto problematiku, kteří vedou vyšetřování a zejména vyslýchání aktérů přiměřeným a citlivým způsobem s ohledem na jejich věk a psychickou vyzrálou, obvykle je pak možné očekávat návštěvu kriminalistů i přímo ve školním prostředí. Podnět, popř. trestní oznámení, lze podat nejen na policejním oddělení (ať již obvodním či na SKPV), ale rovněž i na Okresním státním zastupitelství ve Vsetíně, kde se jím bude zabývat státní zástupkyně specializující se na kriminalitu dětí a mladistvých. Významnou roli má nadále i sama škola a příslušný orgán sociálně-právní ochrany dítěte, které by po odhalení šikany měly jako první hledat a volit adekvátní a rychlé způsoby intervence (například prostřednictvím pedagogicko-psychologické poradny apod.), které by mohly vést k nápravě narušených vztahů ve třídě a snížení rizika dalšího protiprávního jednání.

Chování souhrnně označované jako šikana má z trestněprávního hlediska nejčastěji charakter trestných činů vydírání, nebezpečného vyhrožování, ublížení na zdraví, nebezpečného pronásledování, loupeže popř. násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci. V případech, kdy policejní vyšetřování prokáže, že se skutečně jednalo o tzv. čin jinak trestný (tedy trestný čin, kterého se dopustila nezletilá osoba, která není trestně odpovědná), policejní orgán sice věc formálně odloží pro nedostatek věku, ale dozorující státní zástupce věc dále řeší a prostřednictvím návrhu na uložení opatření celý případ posílá ke specializovanému soudu pro mládež. V této fázi kontaktuje školu obvykle i probační úředník a jedná se zainteresovanými pracovníky (ředitel školy, metodik prevence, třídní učitel), neboť pro celé řízení a pro rozhodování soudu je důležité mimo jiné i znát postup, který škola zvolila v reakci na problémové jednání mezi žáky a rovněž zmapovat vývoj vztahů v třídním kolektivu do doby než věc projedná soud.

U specializovaného soudu pro mládež se v krátké době od podání návrhu státního zástupce odehraje jednání za účasti nezletilého pachatele, jeho zákonných zástupců, advokáta nezletilého (neboť dítě mladší 15-ti let musí být v tomto řízení před soudem právně zastoupeno opatrovníkem), pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dítěte a často i probačního úředníka.

Soudce při jednání, u kterého je vyslechnut jak nezletilý, tak jeho zákonní zástupci, řeší nejen trestněprávní okolnosti spáchaného činu jinak trestného, ale dle zpráv OSPOD, školy a Probační a mediační služby, hodnotí i osobní, rodinnou a sociální situaci nezletilého,

funkčnost jeho výchovného prostředí a vhodnost uložení některého z opatření, případně jejich kombinace, tak aby reakce justice na jednání nezletilého byla co nejméně se snahou odvrátit jej od dalších prohřešků.

Opatření, které soud pro mládež může rozsudkem dítěti uložit, v případě že s ohledem na již závažnější charakter činu jinak trestného, negativní vývoj osoby nezletilého nebo problematické rodinné zázemí, nepostačí samotné projednání věci u soudu a upuštění od uložení opatření, vycházejí ze zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže a jsou jimi:

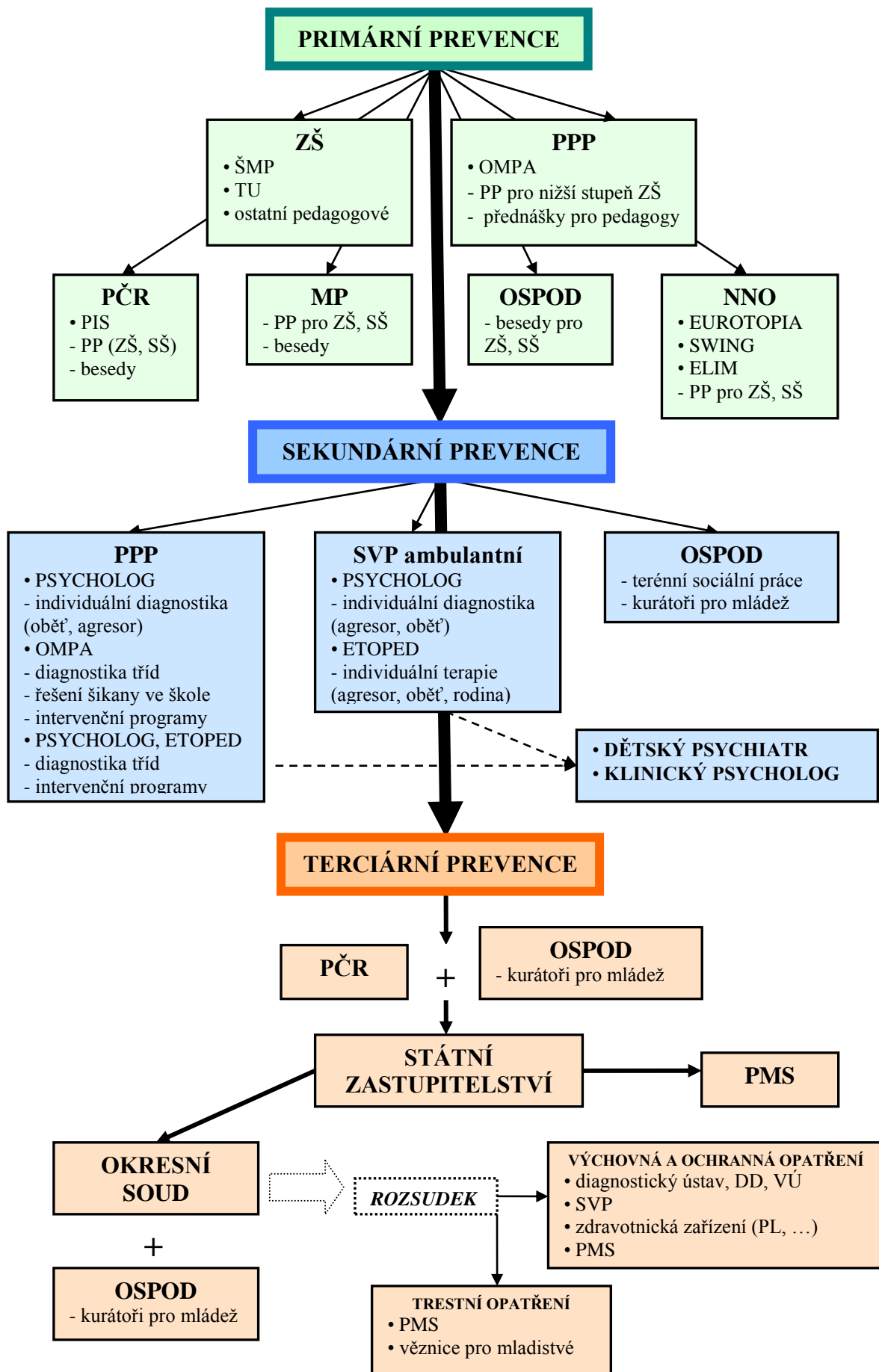
- Výchovná povinnost (např. odpracovat určitý počet hodin společensky prospěšné činnosti, docházet bez neomluvených absencí do školy apod.)
- Výchovné omezení (např. zákaz užívat drogy nebo se zdržovat na určitém místě)
- Zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče
- Dohled probačního úředníka
- Ochranná výchova
- Napomenutí s výstrahou.

V praxi často při méně závažné trestné činnosti dětí postačí samotné projednání před soudem pro mládež, které celé řízení uzavře a zajistí potřebný výchovný a nápravný efekt, a to zejména v případech, kdy se s dítětem a jeho rodinným systémem odborně pracuje již krátce po té, co jeho protiprávní jednání vyplyne na povrch. V případech, kdy je již třeba zajistit trvalejší a intenzivnější výchovné působení a kontrolu nad dítětem, se obvykle ukládá opatření v podobě dohledu probačního úředníka, popř. umístění do ambulantního výchovného programu ve středisku výchovné péče – tato opatření pak mohou být doplněna dalšími výchovnými povinnostmi nebo omezeními. Pokud se jedná již o velmi závažnou nebo recidivující kriminalitu dítěte, nebo v situaci, kdy je výchovné působení jeho zákonných zástupců dlouhodobě nedostačující, může být uloženo nejpřísnější opatření ve formě umístění do ochranné výchovy, která již představuje významné omezení svobody a zásah do života dítěte. Při realizaci některých z těchto opatření je nezbytná další součinnost školy, ať už s pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo probačním úředníkem – spolupráce může probíhat na úrovni zpráv hodnotících působení dítěte ve škole, ale i formou osobních návštěv dítěte ve školním prostředí, konzultacemi s pedagogy, nebo třeba účastmi na jednání výchovné komise. Ve všem těchto případech jsou jak pracovníci sociálního odboru, tak probační a mediační služby, ze zákona oprávněni požadovat po škole potřebnou součinnost.

ŠIKANA

Primární, sekundární a terciární prevence

Kontakty

Pedagogicko psychologická poradna

Vodní 782, 757 01, Valašské Meziříčí

Tel. : 571 613 302, e-mail : ppp@vm.inext.cz

Středisko výchovné péče

Králova 370, 757 01, Valašské Meziříčí

Tel. : 651 614 575, e-mail : k.centrum@volny.cz

Oddělení sociálně - právní ochrany dětí

Zašovská 784, 757 01, Valašské Meziříčí

Kurátor pro mládež

Bc. Miroslav Ildža, 571 674 598, ildza@muvalmez.cz

Policie ČR

Vsetínská 378, 757 01, Valašské Meziříčí

e-mail : vsoopvalmez@mvr.cz

Městská policie

Tolstého 1138, 757 01, Valašské Meziříčí

Tel. : 571 611 111

Metodický pokyn

k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy doporučuje v souladu s § 12 odst. 1 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů, následující jednotný postup při uvolňování a omlouvání žáků základních a středních škol z vyučování a při prevenci a postihu záškoláctví v základních a středních školách:

Čl. I

Prevence záškoláctví

- (1) Dobu a způsob uvolnění žáka ze školního vyučování stanoví školní řád¹. V případě podezření z nevěrohodnosti dokladu potvrzujícího důvod nepřítomnosti žáka, se může ředitel školy v dané věci obrátit na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán.

---

¹ § 3 odst. 8 a 9 vyhlášky č. 291/1991 Sb., o základní škole, ve znění pozdějších předpisů.

- (2) Školní docházku (omluvenou a neomluvenou nepřítomnost) žáků své třídy eviduje třídní učitel.
- (3) Na prevenci záškoláctví se podílí třídní učitel, výchovný poradce a školní metodik prevence ve spolupráci s ostatními učiteli a zákonnými zástupci žáka. Součástí prevence je:
  - a) pravidelné zpracovávání dokumentace o absenci žáků,
  - b) součinnost se zákonnými zástupci,
  - c) analýza příčin záškoláctví žáků včetně přijetí příslušných opatření,
  - d) výchovné pohovory s žáky,
  - e) spolupráce se školním psychologem a institucemi pedagogicko-psychologického poradenství,
  - f) konání výchovných komisí ve škole
  - g) spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí apod.

Čl. II

Způsob omlouvání nepřítomnosti, řešení neomluvené nepřítomnosti a postup zúčastněných subjektů

- (1) Nepřítomnost nezletilého žáka základní a střední školy ve škole omlouvá v souladu s platnými právními předpisy zákonný zástupce žáka (popřípadě vychovatel domova mládeže, pokud jde o nezletilého žáka střední školy ubytovaného v domově mládeže); zletilý žák omlouvá svou nepřítomnost sám.
- (2) Základní a střední škola může požadovat, pokud to považuje za nezbytné, doložení nepřítomnosti žáka z důvodu nemoci ošetřujícím lékařem žáka, resp. praktickým lékařem pro děti a dorost, a to pouze jako součást omluvenky vystavené zákonným zástupcem nezletilého žáka (popřípadě vychovatelem domova mládeže, pokud jde o nezletilého žáka střední školy ubytovaného v domově mládeže) nebo omluvenky vystavené zletilým žákem, a to pouze v případě, že nepřítomnost žáka ve škole přesáhne tři dny školního vyučování.
- (3) Na dobu nepřítomnosti žáka ve škole, která předchází návštěvě žáka u ošetřujícího lékaře, resp. praktického lékaře pro děti a dorost, není tento lékař oprávněn vydat potvrzení o nemoci, neboť zpětně nelze jednoznačně a zodpovědně posoudit zdravotní stav žáka.
- (4) Ve zcela výjimečných, individuálně stanovených případech (především v případě časté nepřítomnosti žáka nasvědčující zanedbávání školní docházky) může škola požadovat jako součást omluvenky potvrzení ošetřujícího lékaře, resp. praktického lékaře pro děti a dorost, o nemoci žáka i v případě nepřítomnosti, která nedosahuje délky uvedené v odstavci 2.
- (5) Školy a zdravotnická zařízení, tedy i praktičtí lékaři pro děti a dorost, jsou v souladu s § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, povinni oznamovat orgánu sociálně-právní ochrany dětí skutečnosti nasvědčující tomu, že se v konkrétních případech jedná o děti, na něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje (o děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku; o děti, jejichž rodiče neplní

povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo tato práva nevykonávají či jich zneužívají apod.).

- (1) O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti informuje třídní učitel výchovného poradce, který tyto údaje vyhodnocuje. Při zvýšené omluvené nepřítomnosti ověřuje její věrohodnost. Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce nebo zletilý žák pozván doporučeným dopisem. Projedná důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnost stanovenou zákonem. Seznámí zákonného zástupce nebo zletilého žáka s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené nepřítomnosti. Provede zápis z pohovoru (doporučený vzor - příloha č.1), do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem nebo zletilým žákem. Zákonný zástupce nebo zletilý žák zápis podepíše a obdrží kopii zápisu. Případné odmítnutí podpisu nebo převzetí zápisu zákonným zástupcem nebo zletilým žákem se do zápisu zaznamená.
- (2) Během období, kdy škola vyhodnocuje neomluvenou nepřítomnost, může ředitel školy v zájmu zjištění pravé příčiny záškoláctví žáka a jejího odstranění požádat o spolupráci odborníky z oblasti pedagogicko-psychologického poradenství, popř. orgány sociálně-právní ochrany dětí².
- (3) Při počtu neomluvených hodin nad 10 hodin svolává ředitel školy školní výchovnou komisi, které se dle závažnosti a charakteru nepřítomnosti žáka účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školní metodik protidrogové prevence, popř. další odborníci a zástupce rady školy, pokud byla zřízena.
- (4) Pozvání zákonných zástupců na jednání školní výchovné komise se provádí doporučeným dopisem. O průběhu a závěrech jednání školní výchovné komise se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší (doporučený vzor - příloha č.2). Případná neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápisu zaznamená. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.
- (5) V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, ředitel školy zašle bezodkladně oznámení o pokračujícím záškoláctví (doporučený vzor - příloha č.3) s náležitou dokumentací příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu. Tato ohlašovací povinnost vychází z platné právní úpravy³.
- (6) V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, pokud již byli zákonní zástupci pravomocným rozhodnutím správního orgánu postiženi pro přestupek podle ustanovení zákona⁴, je třeba postoupit v pořadí již druhé hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR, kde bude případ řešen jako trestní oznámení pro podezření spáchání trestného činu ohrožení mravní výchovy

---

² § 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

³ §10 odst. 4 zákona č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Čl. 13 odst. 13 Pracovního řádu pro zaměstnance škol a školských zařízení č.j. 14269/2001-26.

⁴ § 31 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

mládeže⁵. Kopie hlášení o zanedbání školní docházky bude zaslána příslušnému okresnímu úřadu nebo pověřenému obecnímu úřadu.

Čl. III

Závěrečné ustanovení

- (1) Ustanovení čl. II odst. 1 až 5 jsou stanoveny v dohodě se Sdružením praktických lékařů pro děti a dorost České republiky.
- (2) Metodický pokyn nabývá účinnosti dnem vyhlášení ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

---

⁵ § 167, § 168 a § 217 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů.
§ 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.